

16th Berlin Open Access 2020 Conference 6. – 7. 6. 2023, Berlín, Německo

Participants of the 16 th Berlin Open Access Conference. © CC-BY-SA Georg Botz

Účastníci:

Eva Hnátková NCIP VaVal - PA3 garant, Oddělení pro strategii a rozvoj
Martin Svoboda ředitel NTK

30. 6. 2023

1. Účel cesty

Ve dnech 6.-7. června 2023 se v Berlíně konal 16. ročník konference OA 2020 se zaměřením na transformační dohody (Transformative Agreements). Součástí bylo také připomenutí 20. výročí od přijetí [Berlínské deklarace](#) v roce 2003. Konferenci zorganizovala iniciativa Max Planck Digital Library's Open Access 2020 Initiative na půdě Max Planck Society. Na konferenci se sešli mezinárodní aktéři z oblasti vědecké komunikace, kteří se zavázali prosazovat strategie, jež by nahradily tradiční model předplatného (paywall), na němž je založena většina (tradičních) vědeckých časopisů, transparentními a udržitelnými modely, které poskytují okamžitý a otevřený přístup k výsledkům výzkumu a umožňují maximální vědecký a společenský dopad.

2. Časový průběh cesty

Odjezd na do Berlína odpoledne 5.6. vlakem z Prahy a návrat zpět do ČR ve večerních hodinách dne 7.6. 2023. Konference proběhla ve dnech:

- 6. 6. 2023, 09:00 – 18:00
- 7. 6. 2023, 09:00 – 15:30

3. Průběh navštívené akce/jednání

Hlavní projednávaná témata na konferenci:

- Transformační dohody k OA, srovnání, pokrok s vyjednáváním a další kroky
- Hodnocení vydavatelů o přístupu k OA
- Další další výzvy v oblasti OA
- Pohled vydavatelů na současný stav transformace vědeckého publikování v oblasti OA
- Společně k transformaci a opatření ke snížení nerovností k OA
- Posterová sekce - Národní a institucionální zprávy o transformaci k OA
- Další kroky při utváření otevřeného a různorodého ekosystému

Konference se zúčastnily národní delegace zastupující výzkumné komunity ze 38 zemí pěti kontinentů, včetně vědců a akademiků, ministerstev školství a výzkumu, poskytovatelů, vedení univerzit a výzkumných institucí, jejich knihoven a knihovnických konsorcií.

4. Závěry/shrnutí

Transformace akademického publikování na otevřený přístup znamená, že vědecké instituce již neplatí za přístup k výzkumné literatuře, ale za publikační služby, které jejich členové využívají nebo které by chtěli svým členům nabídnout. I přes značný progres v celosvětovém měřítku, je přechod na otevřený přístup stále pomalý, navíc problém současných publikačních poplatků (tj. APC) je, že nejsou finančně spravedlivé s ohledem na místní podmínky (např. severní Evropa vs Afrika). Hrozí, že překážky přístupu k publikacím se nahradí překážkami k publikování. Proto je apel na ty, kteří jsou v pokročilejší fázi přechodu na otevřený přístup, aby společně s vydavateli vyjednávali o inkluzivním a spravedlivém systému, který je nezbytný pro optimální fungování celosvětové vědecké komunikace. Na konferenci bylo také oznámeno [Společné doporučení německé spolkové vlády a spolkových zemí k Open Access](#), které považuje OA za integrální část Open Science a součást vědeckého procesu, který je zdrojem pro inovace.

Závěrečné prohlášení z konference, na kterém se všichni účastníci shodli, shrnuje nově upravená očekávání výzkumné komunity pro jednání s vydavateli o transformačních dohodách k otevřenému přístupu a doporučuje další kroky vědecké komunity při utváření otevřenějšího paradigmatu ve vědecké komunikaci.

Krátké shrnutí Závěrečného prohlášení:

- **Globální přechod na otevřený přístup musí postupovat daleko rychleji.** Vydavatelé musí nabídnout transformační a přechodné dohody pro všechny jako standard, aby byl dosažen úplný, rychlý a trvalý přechod na otevřený přístup bez jakýchkoliv nákladů pro čtenáře nebo autory.
- **Nerovnost je neslučitelná s vědeckým publikováním.** Přechod na otevřený přístup musí být skutečně inkluzivní a odrážet pluralitu výzkumných oborů, témat, jazyků a výstupů a nesmí představovat vytváření nových překážek. Ceny za publikační služby musí být globálně spravedlivé, transparentní, dostupné a udržitelné.
- **Akademická samospráva je v oblasti vědeckého publikování nezbytností.** Recenzní řízení musí být jasně odděleno od procesů spojených s poskytováním publikačních služeb, aby se zabránilo praktikám, které snižují standardy s cílem zvýšit příjmy vydavatelů. Musí být zaručena redakční nezávislost.
- **Volba autora a autorských práv povolena.** Důraz je kladen na zachování všech (majetkových) práv autorů. Smlouvy o otevřeném přístupu s vydavateli by měly stanovit, že autoři poskytují vydavatelům pouze "omezené" nebo "nevýhradní" licence, pod výchozí licencí Creative Commons (např. CC-BY). Restriktivnější licence jako např. CC-BY-NC, CC-BY-ND a CC-BY-NC-ND by měly být povoleny s ohledem na oborové potřeby autora. Autorské dohody tzv. "licence pro publikování" by neměly omezovat práva autora. Autorova volba licence by neměla ovlivnit cenu publikačních služeb.

Vydavatelé mohou obnovit důvěru a svůj závazek k integritě vědecké komunikace tím, že budou spolupracovat se všemi členy celosvětové výzkumné komunity na přechodu k úplnému a okamžitému otevřenému přístupu podle výše uvedených bodů.

5. Dokumentace

- Web konference: <https://oa2020.org/b16-conference/>
- Prezentace: <https://oa2020.org/b16-conference/agenda/>
- Report z konference: <https://oa2020.org/wp-content/uploads/B16-conference-report.pdf>
- Závěrečné stanovisko: <https://oa2020.org/b16-conference/b16-final-statement/>

6. Anotace ZC

Účastí na této konferenci NTK a CzechElib udržuje přehled v mezinárodním měřítku o vývoji a dění v oblasti přechodu na otevřený přístup k vědeckým publikacím v aktuálním stavu. Těchto znalostí může NTK využít pro rozvoj služeb a zejména při vyjednávání transformačních dohod v CzechElib a při implementaci evropských standardů do národního prostředí VaV (např. transparentnost poplatků za publikační služby, zachování majetkových práv autorům / institucím a využívání CC licencí).